

bi naj otroke na tej šoli podučeval v krščanskem nauku.

Na to se obrne dr. Reiser na deželni šolski svet v Gradcu, predloži nekega učitelja spričevalom sposobnosti podučevati v kršč. nauku, in prosi, naj dež. šol. svet temu učitelju izroči podučevanje v kršč. nauku, kakor to določujejo drž. šol. postavbe § 5. alineja 6.

Stvar se dalje obravnava med dež. šol. svetom in knezoškofijstvom; slednje odgovori, da ne more pooblastiti s podučevanjem v kršč. nauku onega učitelja, ker ni od škofa ali njegovega poverjenika izpraševan, k temu pa je še popolnoma nepoznan. — Na to dež. š. svet dr. Reiserju objavi, da ne more učitelju izročiti poduka v kršč. nauku. Dr. Reiser se čez to pritoži pri ministerstvu, to pa potrdi odločbo dež. šol. sveta. Na daljnjo pritožbo dr. Reiserjevo pride stvar pred upravno sodnijo; ministerstvo je zastopal ministerijalni sekretar baron Jakobi; dr. Reiserja pa šulverajnski pokrovitelj dr. Weitlof.

Dr. Weitlof opravičuje pritožbo trdi, da v tem slučaju odločuje § 5, alineja 7 drž. šol. postav, ki pravi: če duhovna oblast poduka v kršč. nauku ne oskrbi, ima dež. šol. oblast potrebno vravnati, to se pravi, meni dr. Weitlof, da se od ustanovitelja šole naznanjenemu učitelju, ki ima spričevalo sposobnosti v kršč. nauku podučevati po § 5, alineja 6, podučevanje v kršč. nauku izroči. Da bi učitelj od škofa ali od njegovega poverjenika moral biti izpraševan, ne terja nobena postava, tudi ne § 38 drž. šol. postav, ki skušnje učiteljev določuje, in le to terja, da se k tem skušnjam zastopniki cerkvene ali duhovne oblasti pozovejo, kar se je tu bilo zgodilo.

Temu nasproti povdarja zastopnik ministerstva baron Jakobi: da tu nobene pravice nima § 5 alineja 7, ker ne gre za očitno, ampak privatno šolo; na dalje da posvetna oblast brez privoljenja knezoškofijstva nikakor ne more učitelja pooblastiti s podučevanjem v kršč. nauku. — Na to dr. Weitlof odvrča: § 5 alineja 7 ima veljavo tudi za privatne šole, češ inace se lahko vsaka privatna šola zatre, ako se duhovna oblast protivi. Ustanovitelj šole je storil, kar je bila njegova dolžnost, izjava knezoškofijstva je nikavna, torej je § 5 al. 7 opravičen.

Po dvehurnem posvetovanji se naznani razsodba: odločba ministerstva je postavno neopravičena, nima veljave. — Med vzroki se med drugim navaja: alineja 7 § 5. v tem slučaju odločuje, ker je župnik s privoljenjem škofovim odrekel podučevanje v kršč. nauku. Na to je imel dež. šol. svet potrebno vravnati, in to je bilo: naznanjenemu učitelju poduk v kršč. nauku izročiti. Ustanovitelj šole ima le to dolžnost, ali kakega duhovnika za podučevanje v kršč. nauku pridobiti, ali pa posvetnemu učitelju to poobla-

stilo spraviti. Da je šola privatna, nič nima za se. Sposobnost posvetnega učitelja je po §§ 70. in 38. drž. šol. postav dopričana, k temu skušnje pred škofom ali njegovim poverjenikom ni treba.

Po art. 17 drž. post. in § 2 post. 1868 drž. zak. št. 48 je sicer oskrbovanje verskega poduka oblastnijam dotičnega verskega izpovedovanja izročeno, pa le v tem smislu, da smejo verska izpovedovanja kršč. nauk oskrbovati, nikakor pa ne, da bi zamogle z odrekovanjem tega nauka zabraniti, kako šole ustanoviti. Ustanovitelj šole je svojo dolžnost storil; torej je odločba ministerstva neveljavna.

Upravna sodnija v obče ne cika na liberalno stran, storila pa je razsodbo na podlagi sedanjih šolskih postav; ta razsodba očitno priča, kako potrebno je, da se sedanje šolske postavbe predrugačijo, menda bo ravno ta razsodba njih prenovljenje pospešila. — To je vendar čudno: Učitelja, katerega škof ni pooblastil, zamore posvetna gosposka pooblastiti, kljub škofovemu protivljenju podučevati v kršč. nauku!
J. K.

Gospodarske stvari.

Kako treba krompir saditi in pridelovati.

III. Tak je rani roževi krompir Jakobšek, saksonski čebulovec, snežinka, rani kraljič in druge krompirjeve sorte. Rani krompir vrže kmetovalcu v nekterih krajih ne malo dobička.

Nekteri gospodarji sejejo po krompirju ozimino. Ker pozni krompir še le meseca septembra ali celo še le meseca oktobra dozoreva, je v mnogih krajih posejatev silja zakasnjena in tedaj njegov pridelek nekoliko negotov. Kdor pa krompir zarad jesenske posejatve nekoliko prej pokoplje, dela to na škodo množine pridelka in dobrote krompirjeve.

Tako za časa kopan krompir se tudi ne da dobro in dolgo shranjevati. Če se pa rani krompir sadi in prideluje, tedaj ga je mogoče že meseca avgusta ali pri srednjih sortah v začetku septembra pokopati in silje se še zadosti za časa pod pozno jesenjo pod zemljo pospravi. Mogoče je tudi še njivo za ozimino dobro pripraviti, kar je tudi velike vrednosti. Nespregledni dobiček pri ranem krompirju je tudi ta, da ima dosti višjo ceno od poznega.

Tudi način sajenja je po raznih gospodarstvih zelo različen. V časih se krompir preredko, v časih pa pregosto posaja.

Večji del ranih krompirjevih sort požene malo metenice ali ščanje, za to se sme tudi nekoliko gostejše posaditi.

Sicer pa se mora v tem oziru tudi na vremenske in obnebne razmere dotičnega kraja porajtati. Tudi dobra ali slaba zemlja se mora

v pošte v jemati. V obče je treba na to gledati, da so posamezne krompirjeve rastline tako daleč vsakebi, da se pozneje morajo z motiko, kakor gre, okopati ali s plugom obdelati. Tudi ne sme obsenčenje zemlje pri krompirju krajše rasti preveliko, pri onem daljše rasti pa prepičlo biti. V prvem slučaju bi krompirju potrebna zemeljska toplota, v drugem pa prava vlaga manjkala. Najbolje je, ako je vrsta od vrste po 50—60 centimetrov, v vrsti pa krompir od krompirja po 25—40 centimetrov narazen. —

Globočina, v katero se krompir sadi, je zavisna od tega, kakošnja je zemlja, v katero se sadi. V težki zemlji se krompir po 5—6 centimetrov globoko, v srednji po 7—9 in v lahki zemlji po 10—14 centimetrov globoko posaja.

Ako se krompir, zlasti v težki zemlji, globoko sadi, brani se kiselen, ki je za kaljenje neobhodno potreben, da ne more do posajenih gomoljev. Nasledek tega pa je pozno kaljenje krompirjevo. Tudi se mnogo redivnih snovi zapravlja v rast dolgih stebel.

Tudi obdelovanje krompirja med rastenjem je sem ter tje pomanjkljivo. Kolikor je zemlja bolj vezavna, t. j. ilovična, toliko večkrat se mora krompir okopati in ogrebat. S tem delom pa ne gre čakati, ampak dobro je celo, če se zemlja še, predno krompir iz nje požene, že nekoliko vzrahlja. Brž ko se je krompir posadil, kaže suhotne njive povaljati, da se posajen krompir s prstijo bolje posprime.

Ravno tako se mora tudi na to gledati, da zemlja ne postane pretrda in da je plevel preveč ne preraste.

V ta namen bode dobro, ako se še, predno krompir iz zemlje požene, polje povlači, katero delo se, če potreba kaže, po nekterih dneh lahko ponovi.

Brž ko se mladike iz zemlje prikažejo, je dobro zemljo okopati in to delo, kakor potreba nanese, pri rastočem sadežu še drugič in tretjič opraviti, to pa tako, da se pri vsakem opetovanju z motiko nekoliko globokeje seže. Manjše njive se navadno okopljejo z motike, večje pa s posebnim, za to narejenim plugom, kterega konji vlečejo. Na okopavanje sledi ogrebanje, kar se po potrebi jedenkrat ali dvakrat stori.

V lahki zemlji in globoko posajenem krompirju se ogrebanje ali osipanje tudi lahko celo opusti, če so se vsa prejšnja dela opravila.

Trud in delo na krompir obrnjen se bogato obrestuje. Vse delo mora pa na to biti obrnjeno, da je zemlja vedno vzrahljana, plevel čista, da imajo krompirjeve korenine vedno dosti redivnih snovi, da more vedno čisti zrak do njih, da jih toplota pregreva in da se rastline po jedni strani suše, po drugi prevelike mokrote obvarujejo. Ako se krompir ob času svoje rasti pridno obdeluje, tako ta trud

njegov obrodek pospeši in njiva se tudi za sledeči sadež primerno priredi.

Včasih se krompir prerano začne kopati. Krompir se sme še le tedaj iz zemlje jemati, ko je popolnoma dozorel, kar se na suhi metenici spozna. Nezdravi gomolji se morajo brž pri kopanju od zdravih odbrati. Tudi bi se moral krompir, ki je za seme prihodnjega leta namenjen, brž ko pride iz zemlje, izbrati in posebej hraniti.

Pri shranjevanju krompirja gre na to gledati, da veliko toplote in vlažnosti do njega ne pride. Kjer so kleti tople in vlažne, tam kaže bolje krompir v jamah na kupih shranjevati, ki se pa morajo proti mrazu dobro varovati.

Kdor pri sajenju krompirja vse tukaj navedene točke opazuje, ta bode imel obilne pridelke krompirja. Poprek se da pridelok krompirja od 100—120 metričnih centov na hektari pridelati, v boljših letinah pa tudi po 120—150 in v prav dobrih po 150—200 metričnih centov. Toraj obdelujmo umno in marljivo naše poljske sadeže in tudi pridelki se bodo vzboljševali!

Dopisi.

Iz Mariborske okolice. Občna pregreha sedanjega časa je nezadovoljnost z vsem, kar je domačega. Marsikteri mladi ljudje so le zadovoljni, če se po tuji šegi oblačijo itd. Dostikrat jim je domači kraj pretesen, očetova hiša preubožna in tako zapustijo nepotrebno, večkrat tudi proti volji starišev domovino svojo ter se podajo v službo v mesto — na Nemško. Komur so pa razmere sedanjega časa in nja nevarnosti znane, mora iz dna svojega srca vsem mladenčem in dekletom zaklicati: „Ako imaš v hiši svojih roditeljev prostora, ne idi služiti ne v mesto ne na Nemško, kajti izmed desetih ne pride polovica tako srečnih nazaj, kakor so poprej odšli. Večina mladenčev se vrne domu zgubivši svoje dobro krščansko prepričanje, večina deklic pride domu brez dekliske časti. Kak razloček je med vestnimi otroci, kateri so se doma pod streho svojih, za dobro odgojitev gorečih starišev dobro odgojili in med onimi, kateri so šli v mesto in tuje kraje! V Ameriki je v vsakem velikem mestu društvo z namenom, nevedno mladost zapeljivosti varovati. O da bi tudi pri nas Slovencih vsi za blagor svojega ljudstva vneti, sosebno kojim je ljuba mladost v poduk in varstvo izročena, prilično svarivno besedo govorili: „Ne hodite brez prave sile službovat v mesto, naj manj pa na Nemško!“

Od Nove cerkve. (Trojna poroka.) Lepa je bila pri nas letošnja bela nedelja. Naš